

Allmän SiS-rapport
2004:5

Sluten ungdomsvård år 2003

Redovisning av domarna
Överklagade beslut under verkställigheten

Anette Schierbeck
Ann-Kristin Thelin

Förord

Som ett led i uppföljningen av slutna ungdomsvård har Statens institutionsstyrelse (SiS) gjort en sammanställning av de domar om slutna ungdomsvård som inkommit till myndigheten år 2003. Sammanställningen avser samtliga domar som kommit in till myndigheten, dvs. även domar som ändrats till annan påföljd än slutna ungdomsvård i högre instans.

Sammanställningen bidrar till SiS möjlighet att prognostisera det framtida behovet av platser för ungdomar som dömts till slutna ungdomsvård och ökar kunskapen om påföljden. Förutom att materialet är av intresse för SiS och rättsväsendet har det även efterfrågats av massmedia och studenter vid universitet och högskolor.

I rapporten finns också redovisat de beslut som överklagats under verkställighetstiden hos SiS. Det är således fråga om ärenden som i de flesta fall gått vidare till länsrätten för prövning.

Sammanställningar från tidigare år finns på SiS hemsida www.stat-inst.se.

Sammanställningen har gjorts av juristerna Anette Schierbeck och Ann-Kristin Thelin.

Stockholm den 15 juni 2004

Sture Korpi
Generaldirektör

Sluten ungdomsvård år 2003

Sammanfattning

Den 1 januari 1999 infördes den nya påföljden sluten ungdomsvård för ungdomar som begått brott i åldrarna 15 – 17 år. Påföljden innebär intagning för vård och behandling på något av Statens institutionsstyrelses (SiS) 34 särskilda ungdomshem under en viss av domstolen bestämd tid utifrån brottslighetens straffvärde, minst fjorton dagar och längst fyra år (31 kap. 1a § BrB). Påföljden är avsedd att ersätta fängelse för de yngsta lagöverträdarna.

Bestämmelser om verkställighet av sluten ungdomsvård finns i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU).

Sluten ungdomsvård har under år 2003 förekommit i 121 domar (tingsrätt och/eller hovrätt). Slutligen har sluten ungdomsvård dömts ut i 102 fall. Av dessa 102 har dom på sluten ungdomsvård i samtliga fall utom två, dömts ut i tingsrätten.

För år 2003 var den genomsnittliga strafftiden 8,72 månad. Således har de utdömda strafftiderna ökat något jämfört med året innan. För år 1999 var strafftiden i genomsnitt ungefär åtta och en halv månad. År 2000 ökade den genomsnittliga strafftiden med ca en månad till knappt nio och en halv månad. De utdömda strafftiderna för år 2001 var i genomsnitt nio månader och för år 2002 var den genomsnittliga strafftiden knappt åtta och en halv månad. 24 ungdomar som dömdes under år 2003 till sluten ungdomsvård dömdes till tolv månader eller längre. Samtliga dömda ungdomar i rapporten har som regel gjort sig skyldiga till mycket allvarlig brottslighet.

Under år 2003 har sluten ungdomsvård använts i huvudsak vid brottslighet med våldsinslag; 88 procent (90 fall) av ungdomarna är dömda för sådan brottslighet. I fem fall har sluten ungdomsvård använts vid sexualbrott och i ett fall vid narkotikabrott. I sex fall har påföljden använts vid egendomsbrott.

I första hand är det 17-åringar som kommer i fråga för sluten ungdomsvård. Mer än hälften av ungdomarna var sjutton år (59 fall) vid det första brottet i aktuell dom. Åtta ungdomar var 15 år vid första brottstillfället och 35 ungdomar var 16 år vid brottstillfället.

I knappt 80 fall har domstolarna uppgett att den unge tidigare dömts för brott.

Under år 2003 var det en flicka som dömdes till sluten ungdomsvård, övriga 101 var pojkar.

I 56 av de 121 fallen var ungdomarna på fri fot när de fick sin dom på sluten ungdomsvård. I 23 av fallen var ungdomarna häktade. I 34 av fallen fanns ungdomarna redan vid tidpunkten för domen på sluten ungdomsvård på någon av SiS institutioner, med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller en tidigare dom på sluten ungdomsvård. Av övriga åtta fall var sju intagna på hem som inte tillhörde SiS och en vistades på en av Migrationsverkets flyktingmottagningar.

Av de 121 fallen har 57 (47 procent) prövats av hovrätten. I 19 fall ändrades påföljden sluten ungdomsvård till någon annan påföljd. Åtta fall har överklagats till Högsta domstolen. Inget av målen har fått prövningstillstånd.

Under verkställighetstiden av sluten ungdomsvård fattas en mängd olika beslut som rör den enskilde. Samtliga beslut som fattas enligt lagen har den dömde rätt att överklaga till allmän förvaltningsdomstol, dvs. till länsrätten. De beslut som vanligen överklagas är beslut om placering/omplacering och vistelse utanför det särskilda ungdomshemmet.

Under år 2003 överklagades åtta beslut angående verkställighet av sluten ungdomsvård. I de flesta fallen har besluten fattats av SiS huvudkontor. Överklagandena har sedan i samtliga fall utom ett skickats till länsrätten. Ett beslut ändrades efter omprövning till den enskildes fördel och skickades därför inte vidare till länsrätten. Inte i något fall har länsrätten ändrat SiS beslut. Ett fall överklagades till kammarrätten. Kammarrätten meddelade emellertid inte prövningstillstånd.

Domar om sluten ungdomsvård

Sluten ungdomsvård har under år 2003 förekommit i 121 domar (tingsrätt och/eller hovrätt). Slutligen har sluten ungdomsvård dömts ut i 102 fall. Av dessa 102 har dom på sluten ungdomsvård i samtliga fall utom 2, dömts ut i tingsrätten.

I 19 fall där sluten ungdomsvård dömts ut i tingsrätten har hovrätten ändrat till annan påföljd. I de flesta fallen har påföljden sluten ungdomsvård ändrats till vård inom socialtjänsten (12 fall) men även påföljderna fängelse (4 fall), skyddstillsyn (1 fall) och kombinationen skyddstillsyn och fängelse (2 fall) har förekommit.

8 fall har överklagats till Högsta domstolen. Inget av målen har fått prövningstillstånd.

I de 102 fall där ungdomarna dömts till sluten ungdomsvård har samtliga domar vunnit laga kraft. I 4 fall har domstolen förordnat att tidigare utdömd sluten ungdomsvård även skall avse nya brott. I 10 fall har sluten ungdomsvård på nytt utdömts för den som tidigare dömts till sluten ungdomsvård. I 3 fall har domstolen i beslut ersatt tidigare utdömd påföljd.

Under år 1999 utdömdes sluten ungdomsvård i 80 fall, under år 2000 i 124 fall, under år 2001 i 115 fall och under år 2002 i 131 fall (slutligen uppgick siffrorna för år 1999 till 71 fall, år 2000 till 104 fall, år 2001 till 104 fall och för år 2002 till 106 fall).

Tabell 1

Typ av avgörande	Fall inkomna under 2003	
	Antal fall	Andel fall
Hovrätten ogillar åtalet som kunnat föranleda sluten ungdomsvård	0	0 %
Hovrätten ändrar påföljden till något annat än sluten ungdomsvård	19	16 %
Ungdomar som har dömts till sluten ungdomsvård slutligt av tingsrätt och/eller hovrätt*	102	84 %
<i>därav</i>		
förordnande att tidigare utdömd sluten ungdomsvård skall avse nya brott dömd fler än en gång till sluten ungdomsvård (1999-2002)	4	4 %
slutligt beslut att sluten ungdomsvård skall ersätta tidigare utdömd påföljd	10	10 %
	3	3 %
<i>Totalt antal fall</i>	<i>121</i>	<i>100%</i>

* Hovrätten har som första instans dömt till sluten ungdomsvård i 2 fall.

Brottslighet

Sluten ungdomsvård har i huvudsak använts vid *brott med inslag av våld eller hot*, dvs. rånbrott, misshandelsbrott, olaga hot, våld eller hot mot tjänsteman, mord eller försök eller förberedelse till sådan brottslighet. I 88 procent (90 fall) av de 102 fallen där sluten ungdomsvård slutligt har dömts ut har domarna omfattat sådan brottslighet.

I 5 fall har sluten ungdomsvård använts där det huvudsakliga brottet varit *sexualbrott* och i 1 fall vid *narkotikabrott*. Ingen har under året dömts för *övergrepp i rättssak, mened* eller för *grov mordbrand, mordbrand eller försök därtill*. Sluten ungdomsvård har vid *egendomsbrott* använts i 6 fall.

Brottsligheten för år 2003 i de 102 fallen kan delas in enligt tabell 2.

Tabell 2

Brottstyp	2003	
	Antal fall	Andel fall
Brott med inslag av våld eller hot*	90	88 %
Egendomsbrott**	6	6 %
Grov mordbrand, mordbrand eller försök därtill	0	0 %
Mened	0	0 %
Övergrepp i rättssak	0	0 %
Narkotikabrott	1	1 %
Sexualbrott***	5	5 %
<i>Totalt antal fall</i>	<i>102</i>	<i>100%</i>

* Rån, misshandel, olaga hot, våld eller hot mot tjänsteman, mord eller försök eller förberedelse till sådan brottslighet. Till denna brottskategori har hänförts samtliga fall där det förekommit åtminstone ett brott av den arten.

** Fall där det huvudsakliga brottet varit grov stöld, stöld, tillgrepp av fortskaffningsmedel eller försök därtill.

*** Fall där det huvudsakliga brottet varit brott enligt 6 kap. brottsbalken eller försök till sådant brott.

Ålder och kön

Under år 2003 dömdes endast 1 flicka till sluten ungdomsvård, övriga var pojkar.

Under år 2003 var 8 procent (8 ungdomar) av dem som dömdes till sluten ungdomsvård 15 år vid brottstillfället och 34 procent (35 ungdomar) var 16 år. Övriga, dvs. 58 procent (59 ungdomar), var 17 år.

Åldersfördelningen vid domen på sluten ungdomsvård under 2003 fördelade sig enligt följande. 4 ungdomar var 15 år, 20 ungdomar var 16 år, 61 ungdomar var 17, 16 ungdomar var 18 år och 1 hade hunnit fylla 19 år.

Åldersfördelningen vid tidpunkten för brottet och vid domen framgår nedan av tabellerna 3– 4.

Tabell 3

2003		
Ålder vid brotten	Antal fall	Andel fall
15 år	8	8 %
16 år	35	34 %
17 år*	59	58 %
18 år	0	0 %
<i>Totalt antal fall</i>	<i>102</i>	<i>100%</i>

* Varav en flicka.

Tabell 4

2003		
Ålder vid domen	Antal fall	Andel fall
15 år	4	4 %
16 år	20	20 %
17 år	61	60 %
18 år*	16	15 %
19 år	1	1 %
<i>Totalt antal fall</i>	<i>102</i>	<i>100%</i>

* Varav en flicka.

Tingsrätter

De 121 fall där sluten ungdomsvård använts under år 2003 kommer från 31 olika tingsrätter. Stockholms, Malmö och Göteborgs tingsrätter dömde flest ungdomar till sluten ungdomsvård, dvs. 20, 11 respektive 11 fall. Även Linköpings och Västmanlands tingsrätter dömde ett flertal ungdomar till sluten ungdomsvård, nämligen 9 respektive 7 ungdomar. Se tabell 5.

Tabell 5

Tingsrätt	Antal fall
2003	
Bollnäs tingsrätt	1
Borås tingsrätt	3
Eskilstuna tingsrätt	2
Gotlands tingsrätt	4
Göteborgs tingsrätt	11
Handens tingsrätt	5
Helsingborgs tingsrätt	3
Huddinge tingsrätt	4
Kalmar tingsrätt	3
Karlstads tingsrätt	1
Katrineholms tingsrätt	2
Kristinehamns tingsrätt	1
Lidköpings tingsrätt	3
Linköpings tingsrätt	9
Lycksele tingsrätt	2
Malmö tingsrätt	11
Mölnåls tingsrätt	1
Norrköpings tingsrätt	2
Skövde tingsrätt	3
Sollentuna tingsrätt	6
Solna tingsrätt	4
Stenungsunds tingsrätt	1
Stockholms tingsrätt	20
Sundsvalls tingsrätt	1
Södra Roslags tingsrätt	1
Trelleborgs tingsrätt	1
Umeå tingsrätt	1
Uppsala tingsrätt	4
Västmanlands tingsrätt	7
Växjö tingsrätt	2
Örebro tingsrätt	2
<i>Samtliga</i>	<i>121</i>

Vid domen på slutlig ungdomsvård vistades 34 ungdomar redan hos SiS, 23 ungdomar var häktade, 56 ungdomar var på fri fot och av de övriga 8 ungdomarna vistades 7 på hem som inte är i SiS regi och 1 vistades på en av Migrationsverkets flyktingmottagningar.

Tabell 6

Vistelse vid domstillfället	Antal fall
2003	
Hos SiS	34
<i>därav</i>	
sluten ungdomsvård	5
LVU	29
Häktade	23
På fri fot	56
Övriga*	8
<i>Samtliga</i>	<i>121</i>

* Sju ungdomar var intagna på hem som inte tillhör SiS och en vistades på en av Migrationsverkets flyktingmottagningar.

Tidigare brottslighet

I 79 av de 102 fallen (77 %) har domstolen i domarna antecknat att ungdomarna tidigare dömts för brott.

Tabell 7

Tidigare domar	Antal fall	Andel fall
2003		
angivna av domstolen		
Ja	79	77 %
Nej	23	23 %
<i>Samtliga</i>	<i>102</i>	<i>100%</i>

Strafftid

De utdömda strafftiderna för år 2003 var i genomsnitt 8,72 månader. Strafftiden var under år 1999 i genomsnitt ca åtta och en halv månad (8,44 månader). Under år 2000 ökade den genomsnittliga strafftiden med ca en månad till knappt nio och en halv månad och under år 2001 var genomsnittet på de utdömda strafftiderna nio månader. De utdömda strafftiderna för år 2002 var i genomsnitt 8,4 månader. Således har den utdömda genomsnittliga strafftiden ökat något under år 2003 jämfört med föregående år.

Tabell 8

2003

Strafftid	Antal ungdomar	Sammanlagd strafftid i månader
0*	4	0
1 mån	3	3
2 mån	11	22
3 mån	1	3
4 mån	10	40
5 mån	2	10
6 mån	16	96
8 mån	19	152
9 mån	2	18
10 mån	10	100
12 mån	13	156
14 mån	1	14
16 mån	1	16
18 mån	1	18
21 mån	1	21
24 mån	2	48
30 mån	1	30
32 mån	1	32
36 mån	2	72
39 mån	1	39
<i>Totalt</i>	<i>102</i>	<i>890</i>

* Förordnande att tidigare utdömd sluten ungdomsvård skall avse nya brott.

Genomsnittlig utdömd strafftid år 2003: 8,72 månader

Överklagande

I 57 av de 121 fallen har hovrätten meddelat dom under år 2003. Målen fördelar sig mellan hovrätterna enligt följande.

Tabell 9

2003	
Hovrätt	Antal fall
Svea hovrätt	24
Hovrätten för Västra Sverige	11
Hovrätten över Skåne och Blekinge	8
Göta hovrätt	12
Hovrätten för Övre Norrland	2
<i>Samtliga</i>	<i>57</i>

I 47 procent av de 121 fall där sluten ungdomsvård har dömts ut under år 2003 överklagades tingsrättens dom till hovrätten. 62,5 procent av de ungdomar som var på fri fot och 43 procent av de ungdomar som satt häktade när domen föll överklagade sin dom. 21 procent av de ungdomar som redan var intagna på SiS institutioner (på grund av en dom enligt LVU) vid domstillfället överklagade domen.

Totalt 57 ungdomar har överklagat sina domar till hovrätten. 10 av dessa var häktade, 35 på fri fot, 7 var hos SiS, varav 6 med stöd av LVU.

Tabell 10

2003			
Vistelse vid dom på sluten ungdomsvård	Antal fall	Antal som överklagat	Andel som överklagat
Häktade	23	10	43 %
Hos SiS (LVU)	29	6	21 %
Hos SiS (Verkställer LSU)	5	1	20 %
På fri fot	56	35	62,5 %
Övriga*	8	5	62,5 %
<i>Samtliga</i>	<i>121</i>	<i>57</i>	<i>47 %</i>

* Sju ungdomar var intagna på hem som inte tillhör SiS och en vistades på en av Migrationsverkets flyktingmottagningar.

Överklagade beslut under verkställighet av sluten ungdomsvård

SiS har under år 2003 fattat en mängd beslut angående verkställighet av sluten ungdomsvård, t.ex. beslut om placering och vistelse utanför det särskilda ungdomshemmet.

Under år 2003 har 8 beslut angående verkställighet av sluten ungdomsvård överklagats, vilket är en halvering från året innan. I de flesta fallen har besluten fattats av SiS huvudkontor. Överklagandena har sedan i samtliga fall utom ett skickats till Länsrätten i Stockholms län. Ett beslut ändrades efter omprövning till den enskildes fördel och skickades inte vidare till länsrätten.

I samtliga fall som skickades in till länsrätten har överklagandet avslagits. I ett fall har länsrättens dom överklagats till kammarrätten. Kammarrätten meddelade inte prövningstillstånd.

Handläggningstiden i länsrätten har varierat mellan ca två och åtta veckor.

Tabell 11

Antal överklagade beslut om verkställighet av sluten ungdomsvård 2003

Beslut	Antal
9 § LSU – placering för verkställighet	1
14 § LSU – omplacering	3
16 § LSU – besök	2
18 § LSU – vistelse utanför institutionen	2
Totalt	8

Under år 1999 överklagades nio beslut, under år 2000 överklagades 23 beslut, under år 2001 överklagades 17 beslut och under år 2002 överklagades 16 beslut till länsrätten.

Tabell 12

Antal överklagade beslut om verkställighet av sluten ungdomsvård åren 1999–2003

År	Antal överklagade beslut
1999	9
2000	23
2001	17
2002	16
2003	8